

על חידושי המילים של מזי"א ושל אלקלעי

ד"ר אהרן מזי"א

לרגל מלאת שבעים שנה לד"ר אהרן מאיר מזי"א בשנת תרפ"ט (1928) הקדישו לו חבריו בוועד הלשון מאמר בכרך הראשון של כתב העת "לשונו".¹ בפתח המאמר נכתב כי מזי"א ראוי להימנות עם ראשוני מחיי העברית, וכי "שמו ייזכר תמיד על יד שמותיהם של יחיאל מיכל פינס, זאב יעבץ ואליעזר בן יהודה".² חבריו ציינו עוד כי היה "אחד מהמתונים בחברי ועד הלשון" וכי "התנגד לבהלת החידושים שתקפה חלק מהיישוב וגם אחדים מחברי ועד הלשון";³ וסיכמו: "דיוק מדעי, צורה עברית מקורית למילה המחדשת, ועל הכול בדיקה מקדמת בכל מכמני ספרותנו למען מצוא כל מה שנוצר כבר – אלה היו דרישותיו התמידיות של הד"ר א.מ. מזי"א".⁴ ואכן תכונות אלו, מתינות וכובד ראש, מייחדות את חידושי הלשון של מזי"א, וגם את האיש ואת הליכותיו ככלל. מזי"א קיבל מכתבי תודה רבים על פועלו כרופא, ולא פעם צוינה בהם מתינותו, אשר תרמה לריפוי המוצלח של החולה.

כשציינו חברי הוועד שמזי"א התנגד לבהלת החידושים שתקפה גם כמה מחברי ועד הלשון, נראה כי כוונו הדברים גם לנשיא הוועד אליעזר בן-יהודה, שנפטר כמה שנים לפני כן, בשנת תרפ"ג.

בן-יהודה ומזי"א העריכו מאוד זה את זה והיו חברים קרובים, אך נודעו גם חילוקי דעות ביניהם. הדברים מובעים במפורש בהרצאת בן-יהודה "מקורות למלא החסר בלשונו". בהרצאתו זו אמר בן-יהודה בין השאר:

במשך שתים השנים האחרונות של עבודתנו חדשנו אולי לא יותר מעשרים מלה. ואני מתביש בזה. הועד אמנם קבע מלים רבות להתעמלות, למלבושים, לחשבון וכדומה, אבל רבן הגדול של אלה המלים אינן אלא מלים ישנות שהוועד קבע אותן בקצת גזרה לשמוש הרצוי. מלאכה כזו היתה יכולה להעשות גם בחוץ לארץ ואין צורך לזה בוועד דוקא בא"י ובירושלם. הרעיון

1. ועד הלשון, יובל למזי"א, עמ' 293–300.

2. שם, עמ' 293.

3. שם, עמ' 294.

4. שם.

העקרי ליסוד ועד הלשון בירושלם הוא שהדבור החי בלשוננו השגורה בנינו, והרוח המזרחי, וידיעת הלשון הערבית, ואולי גם שארית רוח הקדש של העבריות העתיקה המרחפת באויר פה, הכל יחד יעזר לנו ליצור באמת יצירות עבריות נאות בלשוננו. והנה אנו רואים כי הכח הזה של יצירה כאלו נפסק ונסתלק ממנו.⁵

על ביקורתו זו של בן־יהודה השיב מזי"א תשובה נחרצת:

ראשית, חפץ אני להשיב למר בן יהודה על תוכחתו המגלה להועד כי במשך השנים האחרונות לא חדשנו הרבה מלים; והוא מתביש בזה. ואנכי, לא רק שאינני מתביש אלא שהנני אדרבה מרצה מזה "שהועד אמנם קבע מלים רבות להתעמלות, לחשבון, למלבושים" וכדומה, אבל רבן הגדול של אלה המלים אינן אלא מלים ישנות.

לא מפני כי "הכח של יצירה כאלו נפסק ונסתלק ממנו" לא חדשנו הרבה מלים, אלא מפני הטעם הפשוט שלא חפצנו לחדש כל זמן שיש ביכלתנו להספיק את צרכינו מן המוכן בספרותנו העתיקה. יען כי רב חברינו קבלו את דעת חברנו המנוח ר"מ פינס ז"ל בחדוש מלים, שפרסם לפני עשרים שנה במאמרו "דבר לעוסקי בתחית שפתנו" (האור א' תתכ"ד גליון י"ח) כי "הגדולה שבמעלות למלה חדשה – אם איננה חדשה". לאמר "שהיא נמצאה בתנך או באחד מספרי התורה שבעל פה אלא שלא נהגו הסופרים להשתמש בה או שלא ידעו כלל ממציאותה".⁶

אומנם הכלל המפורסם שטבע פינס, "הגדולה שבמעלות למילה חדשה – אם איננה חדשה", היה נר לרגלי ועד הלשון, אך אפשר להיווכח שעדיין ניכרו הבדלי גישה בין החברים. מזי"א בתגובתו לבן־יהודה נותר נאמן לגמרי לשיטתו של פינס. ואף זו: זמן קצר לאחר שפרסם פינס את הכלל בעיתון האור בשנת תרנ"ג (1893)⁷ כתב מזי"א תגובה למאמרו של פינס, ובה הוא סומך ידיו על הכלל ומוסיף עליו:

לדעתי עלינו עוד להרחיב מעט את הכלל הזה, ומחויבים אנחנו לבקש ולחפש ולקבוע בספרותנו החדשה לא רק את המלים הנמצאות בתנ"ך ובספרי תורה שבעל פה, אלא גם כל המלים הנהוגות והמקובלות יצירי חכמי ישראל מימי הביניים ועד העת החדשה.⁸

5. זכרונות ועד הלשון העברית, מחברת ד (תרע"ד), עמ' 5.

6. שם, עמ' 42.

7. האור, י' בשבט תרנ"ג (27 בינואר 1893), עמ' 2.

8. "חכמים הזהרו בדבריכם", האור, ה' באייר תרנ"ג (21 באפריל 1893), עמ' 4.

בהתאם לכך הוא מותח ביקורת על הצעות החידוש של פינס **תמָהֶרָה** או **תמָהֶרָת** ושואל מה פגם מצא ב**מהירות** הרגילה והמקובלת, ש"כבר קנתה זכות אזרח בלשוננו" אף שאינה מן המקרא ואף לא מלשון חכמים.⁹

האמת ניתנה להיאמר שגם בן־יהודה לא היה מן הנחפזים לחדש. במשפחתו אהבו לספר בהקשר זה על חידושה של המילה מְלָעֵב תמורת **ספורט** – מילה שכינוה "המילה היקרה ביותר בלשוננו".¹⁰ על פי המסופר, פעם פגש את בן־יהודה בחוץ לארץ גביר עשיר והציע לו סכום נכבד כתרומה למילון בתנאי שייתן לו תכף ומייד מילה עברית במקום מילת הלעז **ספורט**. בן יהודה סירב לשלוף מן השרוול מילה חדשה ואמר שהוא צריך להעמיק חקר ולדרוש בספרים קודם שהוא מחדש מילה. ואכן כעבור זמן החליט לבחור במילה מְלָעֵב, על פי השורש לע"ב המצוי במקרא במשמעות 'שחוק',¹¹ ובהשראת הערבית. אלא שבינתיים הוחמצה התרומה.

אך יחד עם המחקר וההעמקה, בחידושי בן־יהודה אפשר לזהות לעיתים התחכמות וחידוד, מעין שובבות לשונית. הוא לא נרתע מיצירת מילים בדרכים מקוריות כמו צירוף ראשי תיבות או שימוש בשם פרטי שכבר אבד זכרו. כזו היא למשל המילה לְעֵלָן, שחידש במקום **ניטרלי**, ראשי התיבות: "לא עֵם, לא נגד". דומה לזה המילה חֶשְׁמָה, אשר חודשה תמורת **קונסטיטוציה**. לפני כן טבע בן־יהודה תמורתה את חֶשֶׁם, ראשי התיבות: "חוקת שלטון מוגבל", וחשמה היא אפוא "חוקת שלטון מוגבלה".¹² החידוד במקרה זה כפול, שכן חֶשֶׁם הוא גם שם פרטי של אחד ממלכי אדום הנזכר בספר בראשית לו, לד: "וימת יובב וימלך תחתיו חֶשֶׁם מארץ התימני".

חידושי מילים שיש בהם חידוד הציעו גם חברי ועד אחרים. לדוגמה, ביאליק, שהיה נשיא ועד הלשון לצד מז"א ולאחריו, הציע לקרוא למערכת סירים המונחים זה על זה בשם "סיר המעלות". הצעתו זו התפרסמה ב"מילון למונחי המטבח" שפרסם הוועד בשנת תרצ"ג (1933).¹³ דוגמה נוספת: פינס ב"ספר הכח" שלו, קרא לקילוגרם בשם תְּתִרְגָּה, כלומר אלף גרה (גָּרָה בלשונו היא 'גָּרם', ותת"ר בגימטריה הם 1,000).¹⁴ עוד חידוש של פינס בספרו האמור הוא הכינוי "בלולי קרח" לגבישי מלח המייצרים קור. צירוף זה נטל פינס מן הפיוט "אשר אימתך" ליום הכיפורים,

9. שם.

10. וייס, בשוט לשון, עמ' 42.

11. דברי הימים ב לו, טז: "ויהיו מְלָעֵבִים במלאכי האלהים ובזים דבריו ומתעתעים בנבאיו", וראו בתרגום יונתן שם את תרגום המילה: מְגַחְכִין.

12. וייס, בשוט לשון, עמ' 31.

13. עוד הצעה של ביאליק הייתה "סיר הסירים".

14. ספר הכח, ירושלים תרנ"ד.

שם משמשים בלולי הקרח כינוי למלאכי מעלה: "אשר אימתך בבלולי קרח, בבדודי קדח, ויראתך עליהם"¹⁵.

מזי"א, דרך אחרת הייתה עימו. הוא הסתייג במפורש מן המילה חֶשְׁמָה והביע חששו בזה הלשון: "באופן זה הותרה הרצועה [...] מי לידינו יתקע כי הדורות הבאים יבארו את הצירוף חֶשְׁמָה כראשי תיבות?".¹⁶ במקומה הציע את המילה הנושנה אֶמְנָה מספר נחמיה י, א: "בכל זאת אנחנו פֶּרְתִים אֶמְנָה וכתבים ועל החתום שִׁרְנוּ לוֹיְנוּ פֶּהֲנִינוּ".

מילים שיסודן בשם פרטי אשר אבד זכרו, אף מהן הסתייג מזי"א. עדות יפה לכך יש בתשובה שענה ליהודי אשר ביקש ממנו שם עברי למפעל בשמים שעמד להיבנות בזיכרון יעקב, וכן שם עברי לתמרוקיה שתהא עומדת בצידו. מזי"א הציע את השם מְבִשְׁמָה לציון התמרוקיה, על משקל מְרַפָּאָה ומְכַלְלָה, ולמפעל – מְבִשְׁמָה, על משקל מְשִׁפָּן, מְבַצֵּר ומְפַעֵל. הוא ציין בתשובתו שהשם מְבִשְׁמָה אומנם קצר יותר, ובזה מעלתו, אך גם הוסיף כי "אולי יש לו חיסרון מפני שבנו של ישמעאל נקרא בשם זה"¹⁷.

חיסרון זה היה בעיני מחדשים אחרים דווקא טעם לשבח. ביאליק למשל הציע את השם צְלִמְנָע, שמו של אחד משרי מדיין ("ואנכי רִדְף אחרי זֶבַח וְצִלְמָנָע מלכי מדן" [שופטים ח, ה]), לציון המצלמה; ובן-יהודה עצמו כלל במילונו את השם עֲמוֹן, שם העם שכבר התערבב בין האומות, במשמע 'דמוקרט'. מכאן גזר גם עֲמוֹנִי (=דמוקרטי) ועֲמוֹנוּת (=שלטון העם). דוגמה נוספת מחידושי בן-יהודה: בהערותיו לשורש הג'ר, אשר חידש במשמע הגירה ומעבר מארץ לארץ, ציין ש"קרוב הדבר שממנו גם השם הגר שפחת שרה"¹⁸. זאב יעבץ כתב על כך בכתב העת "המזרח": "אוצר גדול לנו בשמות המיוחדים לנפשות ולמקומות, ויתרון להם כי שגורים הם על לשוננו ולבנו גם בהם"¹⁹. על פי זאת הציע יעבץ את השם בְּבִי, המופיע בספר עזרא ב, יא ("בְּנֵי בְבִי שֵׁשׁ מאות עשרים ושלשה"), לציון צֶלֶם, מלשון בבואה; ואת שם המקום מִיפְעָת (יהושע יג, יח) לציון לוח מתכת המחזיר את האור וגורם להופעתו. וכתב יעבץ בהערה: "אף כי אין לבנו נוטה לברוא מלין מדעתנו, יש לנו רשות לַפְחֵת רוח חיים בשמות העצם הפרטיים, אשר אין ספק כי מתחילה שמות

15. מחזור לימים הנוראים לפי מנהגי בני אשכנז לכל ענפיהם, בעריכת ד' גולדשמידט, ב', ירושלים תש"ל, עמ' 374.
16. כ"ג בחשוון תר"ף, ארכיון האקדמיה ללשון, עמ' 166.
17. מובא אצל ברק, חמש עטרות, עמ' 163.
18. בן-יהודה, מילון, ב, עמ' 1041.
19. המזרח (תרס"ג), עמ' 96.

כוללים היו, ולשמש בהם לדבר הצריך לנו".²⁰ כמובן שני השמות הללו, בְּבִי וּמִפְעֵת, לא נקלטו בשפה, אך העיקרון התקבל; ובעקבות הצעות יעבץ חידש למשל משה זיידל את המילה **אחיין**, המופיעה במקרא כשם פרטי ("ויהיו בני שמידע אַחֲיָן ושכם ולקחי ואניעם" [דברי הימים א ז, יט]), במשמעות 'בן האח'.²¹ וכך התקבלו בעברית מילים נוספות שיסודן בשמות פרטיים, כמו **עגלון**, ועוד.

לעומת כל המחדשים הללו היה כאמור מזי"א מתון יותר, ולא נלהב כל כך לחדש חידושים שיש בהם חידוד. אפשר לומר שהדרך שבה צעד בחידושו הייתה דרך שקולה, תרתי משמע: הן מצד המתינות הן מצד משקלי השמות. כשלא מצא מילה מתאימה במכמני הספרות העתיקה, הוא נטה ללכת בדרך הסלולה ולחדש את חידושו במשקל קיים. המשקל הידוע ביותר הנקשר בשמו של מזי"א הוא משקל פְּעֻלָּת, שזכה לכינוי "משקל המחלות". כך חידש למשל את כְּלָבֶת, גְּחֻלָּת, קַצְרָת, ועוד רבות. פעם התלונן ביאליק במכתב לאחד העם על שנאלץ לנאום נאומים רבים בסיוור שערך בארה"ב: "נאומים ונאומים, בלי קץ, בלי סוף, בלי אחרית. מין בולמוס הוא, מחלה ממארת שתקפה ר"ל את אמריקה כולה".²² והוסיף ביאליק: "כדאי שידידנו הרופא מזיא שיחיה יקבע שם עברי למחלה זו וירשמנה בפנקסו; ויודע אני מראש מה שם יקרא לה: 'נְאָמָת' על משקל שחפת, כדרכו של 'בעל שם' זה תמיד."²³

ראובן אלקעי

המחדש השני שאנו עוסקים בו היום, ראובן אלקעי, חי ויצר בתקופה אחרת. כשכתב הוא את מילוניו הגדולים, כבר הייתה העברית שפה בוטחת ובוגרת, ולא כזו העושה את צעדיה הראשונים ויש לשומרה מכל משמר. על כן, בצד חידושי המילים הרבים שיצר על פי המשקלים הוותיקים ועל פי הסיומות המקובלות, הוא הרשה לעצמו לכלול במילוניו גם חידושים שיש בהם חידוד ומשחק. לדוגמה: לשיכון הוותיקים בקיבוץ הציע לקרוא בשם **וּתִיקָן**. כן כוללים חידושו מילים רבות שיסודן בשמות פרטיים. כך למשל לתמרוקיה הציע את השם **בשמת** – כשמה של בת ישמעאל (אחותו של מִבְּשָׁם, הזכור לנו מהצעת מזי"א).²⁴

20. שם, עמ' 222 הערה 1.

21. ראו זיידל, שמות, עמ' 248.

22. ביאליק, איגרות, עמ' קו.

23. שם.

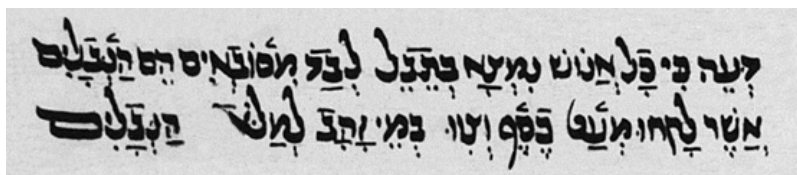
24. ראו עמ' 119 לעיל.

הרעיון של שימוש בשם פרטי לציון שם כללי לא התחיל אצל יעבץ ואצל בן-יהודה. כבר משוררי ספרד חיבבו מאוד את השיטה הזו והשתמשו בה לא פעם בשיריהם בתור חידוד ושעשוע. כך למשל כתב ר' אברהם אבן עזרא בשיר קצר:²⁵

בְּיוֹם פְּלָה וְחַמוֹת רִיב יְגָרוֹן / בְּאַהֲלֵ אִישׁ אָזִי תִשְׁכֵּן בְּעֵתָהּ,
וְאַשְׁתֵּ חוֹן בְּאִישָׁה עֵין מִיָּנָה / הֲלֵא תִשִּׁית וְעָרְפָה – לְחַמוֹתָהּ.

הלשון כאן מיוסדת על הכתוב במגילת רות א, יד: "וּתִשָּׁק עָרְפָּה לְחַמוֹתָהּ וְרוֹת דְּבָקָה בָּהּ". אך כאן אין משמע חדש לשם העצם הפרטי, אלא רק שימוש בו כמשחק מילים. שעשועים מעין אלו אפשר למצוא גם אצל משוררים אחרים, למשל אצל עמנואל הרומי, שכתב מכתב בן עשרות מילים המורכב כולו רק משמות פרטיים שבמקרא. פתיחתו: "שְׁלוֹמוֹת בְּרָכָה יוֹסִיפִיָּה לְבְנֵי יוֹסֵף".²⁶ במקרים אחרים נטלו המשוררים שמות פרטיים ויצקו בהם משמע חדש וכללי. כדבר הזה עשה למשל ר' משה אבן עזרא בשיר קצר מתוך ספר הענק שלו, שבו כינס מאות שירים המסתיימים כולם במילים הזהות בצורתן ושונוות במשמען. הינה דברים שכתב בשבח מוכרי היין:²⁷

דְּעָה כִּי כָל אָנוּשׁ נִמְצָא בְּתַבֵּל / לְבַד מְסוּבָאִים הֵם הַנְּבָלִים,
אֲשֶׁר לְקָחוּ מֵעַט כְּסֵף וְצוּוּ / בְּמִי זָהָב לְמֵלֵאת הַנְּבָלִים.

קטע מתוך דיוואן רמב"ע, כ"י אוקספורד 1972

הצימוד כאן הוא בין נבלים שפירושם 'אנשי נבלה' ובין נבלים שהם 'נאדות יין', וכוונת השיר היא שכל האנשים שבעולם הם רמאים (כדרך ההפרזה המקובלת בשירת ספרד), מלבד מוכרי היין, שעבור מעט כסף הם יוצקים מי זהב. מי זהב הוא שם פרטי של אדם הנזכר ברשימת מלכי אדום בספר בראשית לו, לט ("וימת בעל

25. כהנא, חוכמת הראב"ע, עמ' 85.

26. ירדן, מחברות עמנואל, עמ' 212.

27. בראדי, שירי אבן עזרא, עמ' שלא.

חנן בן עכבור וימלך תחתיו הדר ושם עירו ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זָהָב", אך בלשון רמב"ע כאן הוא כינוי לייך.

גם בשירים רציניים יותר השתמשו משוררי ספרד בדרך זו. כך למשל מכנה ר' משה אבן עזרא את בית העלמין בשם **חצר-מוות**, כשמו של אחד מצאצאי שם בן נח ("ויקטן ילד את אלמודד ואת שלף ואת חַצְרִמּוֹת ואת ירח" [בראשית י, כו]):²⁸

צָאָה לָךְ אֶל חֶצֶר מָוֹת וְהִבֵּט / יִשְׁנֶיָה וְתִהְיֶה בּוֹשׁ וְנִכְלָם,
רָאָה גּוֹפִים מְכֻסִּים בְּאַבְנִים / וְהֶעֱפֵר יְצוּעֵיהֶם וְצִלָּם
זֹאת הִיָּתָה מְנוּחָתָם וְחֻלָּקָם / בְּעוֹד תִּבֵּל וּבְתִימּוֹ לְעוֹלָם.

רוח זו של הומור וחיידוד אשר אפיינה את חידושיהם של משוררי תור הזהב בספרד ייחדה כאמור גם את דרכו המילונית של אלקלעי. לדוגמה, בלאדינו כינו בשם **בלעם** אדם גרגרן המרבה לבלוע.²⁹ על פי אותה דרך הציע אלקלעי את השם בְּעוֹר, אביו של בלעם (בראשית לו, לב), לציון מציתן: אדם המרבה להבעיר שרפות; יוֹבָב (בראשית לו לג) הוא מי שמרבה לייבב; יְדֻלָּף (בראשית כב, כב) הוא מדליף מושבע, ויהוֹיָרִיב (דברי הימים א ט, י) וְרִיבִי (שמואל ב כג, כט) הם אנשי ריב ומדון.³⁰ דוגמה נוספת: את השם **צפנת** הציע אלקלעי במילונו העברי-אנגלי במשמע 'אישה יפה',³¹ על פי מדרש חז"ל לשם זה: "צפנת – שהכול צופין ביופייה" (בבלי, גיטין נח ע"א). ובעצם גם בזה המשיך את דרכם של הפייטנים הקדומים, שנטלו שמות מן המקרא ויצקו בהם משמע חדש על פי הבנתם. כך למשל במקרא השם צָפְנַת פִּעְנַח הוא שם שניתן ליוסף (בראשית מא, מה), ומקורו כנראה בשפה המצרית. יושם לב כי אין בכל המקרא כולו עוד מילה שבה באים יחד העיצורים הגרוניים עי"ן וחי"ת (מלבד בשמות המצרפים שתי מילים, כמו אַחִיעֶזֶר). ר' יונה אבן ג'נאח כותב ב"ספר השורשים" שלו³² שהפייטנים נטלו את הצירוף "צפנת פענח", שהתפרש במשמע 'מגלה צפונות', והחלו להשתמש בשורש פענ"ח בפיוטיהם (למשל "מפענח נעלמים" בתפילת "נשמת כל חי"). ומכאן באה לשימוש בעברית שלנו המשמעות של **פיענוח** כגילוי ופיצוח. ובדומה ל"מפענח נעלמים", באותה תפילה מופיע גם

28. מקור השיר: שם, עמ' קיז. וכבר בתלמוד הבבלי (ברכות יח ע"ב) כונה בית הקברות בשם חצר-מוות. תודה לפרופ' יואל אליצור על ההפניה למקור זה.
29. ברק, אוֹצֵר המילים, עמ' 204.
30. שם, עמ' 204–205.
31. אלקלעי, מילון 3, עמ' 2205.
32. מהדורת ברלין תרנ"ו, עמ' 419.

הצירוף "מקיץ נרדמים", וצירוף זה הציע אלקלעי על דרך ההיתול תמורת "משקה שנהוג ללגום עם בוקר".³³

חידוש נוסף של אלקלעי, על דרך לעל"ן של בן יהודה, הוא לחל"ב תמורת פְּרוֹוה: "לא חלב לא בשר".³⁴ וכך יצר אלקלעי גם את בורוקרטיה שהיא 'בירוקרטיה הנובעת מבורות',³⁵ כפי שקורה לעיתים במחוזותינו. מצא חן בעיני גם הצירוף "ישר כשופר" לתיאור אדם שהישרות ממנו והלאה.³⁶ כמובן, אין זו הדרך המאפיינת את כלל חידושו של אלקלעי, שרובם "רציניים" יותר. אך דומני שיש בשמות אלו כדי ללמד על האיש, שבצד חריצותו ועמלנותו ידע גם להכניס רעננות וחיות אל עבודתו. והרי עבודת המילון, יש שיראו בה מלאכה יבשושית.

החיות הזאת, מכיוון אחר, משתקפת גם בערך "היטלריות, היטלרזים", שבו כתב כך: "על שם אבי אבות הטומאה אדולף היטלר שר"י [=שם רשעים ירקב]".³⁷ ובהקשר זה יצוין שעל מכתב ביקורת שבו הוער לאלקלעי כי אין מקובל לערב רגש אישי במילון, השיב בכנות: "אני מסכים עמך בכל לב שצדקת, ובכל זאת נהגתי אחרת".³⁸ בסקירה שפרסם אלקלעי על אחד הכרכים של מילון בן-יהודה הוא שיבח את מפעלו של בן-יהודה, "שאין לו אח בכל לשון אחרת שבעולם", והוסיף: "רק בכוח החזון והרצון הכביר יכול היה איש הרוח ה'משוגע' לשפה העברית, להגשים את חלום חייו".³⁹

דברים אלו בשבח בן-יהודה יפים גם לאהרן מאיר מזי"א ולראובן אלקלעי, שהקדישו את כוחם ומרצם לעבודה הלשונית מכוח חזונם ואהבתם לשפה העברית המתחדשת.

הקיצורים הביבליוגרפיים

אלקלעי, מילון 1 = ר' אלקלעי, מילון אנגלי-עברי שלם, תל אביב וירושלים תשכ"ב

אלקלעי, מילון 2 = ר' אלקלעי, מילון אנגלי-עברי שלם, תל אביב וירושלים תשכ"ה

33. ברק, אוצר המילים, עמ' 203.

34. אלקלעי, מילון 2, עמ' 1115.

35. ברק, אוצר המילים, עמ' 209.

36. אלקלעי, מילון 1, עמ' 3119.

37. ברק, אוצר המילים, עמ' 185.

38. שם.

39. שם, עמ' 157.

אלקלעי, מילון 3 = ר' אלקלעי, מילון עברי-אנגלי שלם, רמת גן וירושלים
1970

ביאליק, איגרות = ח"נ ביאליק, אגרות חיים נחמן ביאליק, ג, תל אביב תרצ"ח
בן-יהודה, מילון = א' בן-יהודה, מילון הלשון העברית הישנה והחדשה, ירושלים
1959-1948

בראדי, שירי אבן עזרא = ח' בראדי, משה אבן עזרא שירי החל, א, ברלין תרצ"ח
ברק, חמש עטרות = ס' ברק, חמש עטרות: ד"ר אהרן מאיר מזיא 'רופא הלשון
העברית', ירושלים תשע"ד

ברק, אוצר המילים = ס' ברק, אוצר המילים: סיפור חייו של המילונאי ראובן
אלקלעי, ראשון לציון וירושלים תש"ף

וייס, בשוט לשון = ר' וייס, בשוט לשון: מחדשים, חידושים, שימושים, שיבושים,
ירושלים תשמ"ב

ועד הלשון, יובל למזי"א = "ד"ר א.מ. מזיא, למלאת לו שבעים שנה", לשוננו א
(כסלו תרפ"ט), עמ' 293-300

זיידל, שמות = מ' זיידל, "שמות", לשוננו א (ניסן תרפ"ט), עמ' 247-249
ירדן, מחברות עמנואל = ד' ירדן, מחברות עמנואל הרומי, א, ירושלים תשי"ז
כהנא, חוכמת הראב"ע = ד' כהנא (עורך), קובץ חכמת הראב"ע: שירים ומליצותיו,
חידותיו ומכתמיו, א, ורשה תרנ"ד